

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра початкової освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
«30» 09 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТА: МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТА»

спеціальності 013 Початкова освіта
освітнього рівня першого (бакалаврського)

Київ – 2020

Розробник:

Вишнівська Наталія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Педагогічного інституту

Викладач:

Вишнівська Наталія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Педагогічного інституту

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри початкової освіти
Протокол від 20 січня 2020 року № 8

Завідувач кафедри Г.Л. Бондаренко

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 013.00.0
«Початкова освіта»

« 20 » 01 2020 р.

Гарант освітньо-професійної програми 013.00.01 «Початкова освіта»

 Г.Л. Бондаренко

Робочу програму перевірено

«__» _____ 2020 р.

Заступник директора М. А. Машовець

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р. Протокол №
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р. Протокол №
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р. Протокол №
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р. Протокол №
(підпис) (ПБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формою навчання	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
<i>Громадянська та історична освіта: Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»</i>		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120	
Курс	2	2
Семестр	4	4
Кількість змістовий модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	28	8
Модульний контроль	4	–
Семестровий контроль	–	–
Самостійна робота	28	52
Форма семестрового контролю	–	–

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – розгляд сучасного стану та наукових концепцій громадянської та історичної освіти, зокрема в початковій освіті; забезпечити майбутнього вчителя початкової школи знаннями та вміннями формування в молодших школярів громадянської та інших компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свободи людини, толерантного ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів, розроблення на цій основі нових підходів до формування професійної компетентності майбутніх вчителів початкової школи.

Завдання навчальної дисципліни:

- усвідомлення концепції громадянської та історичної освіти, принципів формування соціальної, громадянської, історичної та інших компетентностей спрямованих на формування діяльного члена громади та суспільства, який розуміє принципи та механізми функціонування суспільства, є вільною особистістю, яка визнає загальнолюдські й національні цінності та керується морально-етичними критеріями та почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці, способи їх втілення в освітньому процесі початкової освіти;
- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки, формування емоційно-ціннісного компонента громадянської культури особистості;
- оволодіння дидактико-методичними знаннями з навчальної дисципліни;
- усвідомлення практичної значущості теоретичних знань для творчої педагогічної діяльності вчителя;
- створення умов для повноцінної реалізації та самореалізації потенційних професійних можливостей студента;
- реалізація виховного спрямування предмета з метою формування професійних рис і якостей особистості;
- формування готовності до творчої активності у професійній діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною

- володіти знаннями і вміннями із навчальної дисципліни, достатніми для навчання громадянської та історичної освітньої галузі;
- проектувати освітній процес із застосуванням сучасних технологій, відповідних загальним і специфічним закономірностям та особливостям віковим та індивідуальним особливостям молодших школярів;
- моделювати навчальні заняття з громадянської та історичної освіти інтегруючи різні освітні галузі з застосуванням сучасних педагогічних технологій навчання, визначати їхнє навчально-методичне забезпечення;
- аналізувати навчально-методичні комплекти з громадянської та історичної освіти для початкової школи, оцінювати їхнє змістово-технологічне наповнення відповідно до дидактичних вимог;
- аналізувати перспективний педагогічний досвід учителів із застосування сучасних технологій навчання громадянській та історичній освіті молодших школярів для подальшого його впровадження в навчально-виховний процес початкової школи;
- працювати як самостійно, так і в команді, демонструючи лідерські якості, вміння ефективно спілкуватися й досягати очікуваних результатів.

1. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна					МКР	Самостійна робота
	Усього	Лекції	Семинарські	Практичні	Лабораторні		
1	2	3	4	5	6	7	
Змістовий модуль 1. Особливості становлення громадянської та історичної освіти							
Тема 1. Тенденції розвитку громадянської та історичної освіти в Україні	4	2					2
Тема 2. Актуальність та основоположні засади громадянської та історичної освіти	6		4				2
Тема 3. Особливості організації демократичного освітнього процесу в Новій українській школі	4			2			2
Тема 4. Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа» в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4			2			2
Тема 5. Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі	6			2			4
	2				-	2	
Разом	26	2	4	6	-	2	12
Змістовий модуль 2. Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів							
Тема 6. Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів	4	2					2
Тема 7. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання громадянської та історичної освітньої галузі	4		2				2
Тема 8. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі	4			2			2
Тема 9. Особливості використання медіаосвітніх технологій у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4		2				2
Тема 10. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів	4				2		2
Тема 11. Технології проблемного навчання у процесі викладання громадянської та історичної освітньої галузі	4			2			2
Тема 12. Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі	4			2			2
Тема 13. Технологія створення портфолію з курсу «Я досліджую світ»	4			2			2
	2					2	
Разом	34	2	4	8	2	2	16
Усього годин	60	4	8	14	2	4	28

Тематичний план для заочної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна					МКР	Самостійна робота
	Усього	Лекції	Семинарські	Практичні	Лабораторні		
1	2	3	4	5	6	7	
Змістовий модуль 1. Особливості становлення громадянської та історичної освіти							
Тема 1. Тенденції розвитку громадянської та історичної освіти в Україні	6	2					4
Тема 2. Актуальність та основоположні засади громадянської та історичної освіти	4						4
Тема 3. Особливості організації демократичного освітнього процесу в Новій українській школі	4						4
Тема 4. Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа» в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 5. Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі	6			2			4
Разом	24	2	-	2	-	-	20
Змістовий модуль 2. Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів							
Тема 6. Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів	6		2				4
Тема 7. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 8. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 9. Особливості використання медіаосвітніх технологій у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 10. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів	6			2			4
Тема 11. Технології проблемного навчання у процесі викладання громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 12. Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 13. Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ»	4						4
Разом	36		2	2	-	-	32
Усього годин	60	2	2	4	-	-	52

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Особливості становлення громадянської та історичної освіти

Тема 1. Тенденції розвитку громадянської та історичної освіти в Україні

Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства. Державні підходи до громадянської та історичної освіти та її включення до навчальних програм. Формула нової української школи (9 компонентів). Компоненти Концепції «Нова українська школа». Мета початкової освіти. Чинники якісної початкової освіти. Цикли початкової освіти. Мета та завдання громадянської та історичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти. Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з урахуванням компетентнісного підходу до навчання.

Основні поняття теми: Концепції «Нова українська школа», розвиток громадянської освіти в Україні, Державний стандарт початкової освіти, типова освітня програма, вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти.

Рекомендовані джерела

Основні [4]

Додаткові [2, 3]

Інтернет ресурси [1, 2, 3]

Тема 2. Актуальність та основоположні засади громадянської та історичної освіти

Особистість та її ідентичність: Я – людина (самоідентифікація (мої потреби і бажання). Індивід. Особа. Особистість. Персона. Громадянин. Ідентичність. Моя ідентичність. Складники ідентичності. Формування самоідентичності. Особиста гідність і совість. Креативність). Самореалізація людини (розвиток особистості. Індивідуальність та автономія особистості. Життєві цінності й пріоритети. Здоров'я як цінність. Прогнозування й моделювання особистого розвитку. Мобільність і адаптивність людини). Соціалізація особистості (поняття соціалізації. Етапи соціалізації. Однолітки. Поняття субкультури. Молодіжні субкультури). Я і сім'я (поняття сім'ї та родини. Значення сім'ї в суспільстві та житті людини. Традиції та родинні цінності. Роль сім'ї в формуванні людини і громадянина. Взаємовідносини в сім'ї. Сімейні правила. Права та обов'язки членів сім'ї).

Людська гідність і права людини (поняття людської гідності. Людська гідність – основа природного права. Рівноправність. Охорона й захист людської гідності. Гуманізм як цілісна системи поглядів на людину). Еволюція прав людини (філософське, юридичне, політичне, суспільне, релігійне тлумачення прав людини. Покоління прав людини. Класифікація прав людини. Борці за права людини. Майбутнє прав людини. Права і свободи). Людина і держава (взаємовідносини людина – держава. Права та відповідальність людини й громадянина. Відповідальність держави за дотримання й захист прав і свобод людини. Обов'язки громадянина та обов'язки держави). Механізми захисту прав людини (поняття

механізмів захисту прав людини. Міжнародні та європейські стандарти захисту прав людини).

Людина в соціокультурному просторі: Соціокультурна багатоманітність (поняття соціуму. Соціальна структура. Соціальна згуртованість. Соціальні цінності. Гендерна, етнічна, конфесійна різноманітність. Рівність). Ефективна комунікація (роль спілкування в житті людини й суспільства. Вербальна й невербальна комунікація. Переговори та медіація). Стереотипи та упередження (дискримінація. Конфлікти. Поняття стереотипів і упереджень. Забобони. Шляхи подолання стереотипів. Поняття дискримінації. Основні форми та прояви дискримінації. Міжнародні та національні засоби захисту від дискримінації. Толерантність. Поняття конфлікту та його види. Стадії конфлікту. Способи подолання конфліктів. Консенсус і компроміс). Відповідальність (поняття соціальної відповідальності. Види соціальної відповідальності: моральна, політична, юридична, професійна, корпоративна, релігійна. Розподіл соціальної відповідальності. Особливий характер та призначення юридичної відповідальності).

Основні поняття теми: особистість; гідність, права і обов'язки людини; соціум; стереотипи та упередження; відповідальність.

Рекомендовані джерела

Основні [4]

Додаткові [2, 3, 6, 7]

Інтернет ресурси [1, 2, 3]

Семінарське заняття 1-2. Актуальність та основоположні засади громадянської та історичної освіти

Тема 3. Особливості організації демократичного освітнього процесу в Новій українській школі

Демократичне суспільство та його цінності: Демократична держава. Демократія. Держава і суверенітет народу. Участь громадян у житті демократичної держави. Громадське врядування. Демократичні процедури. Пряма та представницька демократія. Громадянське суспільство (поняття громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. Роль громадян у становленні й функціонуванні громадянського суспільства. Громадянське суспільство та правова держава). Громада (поняття громади. Роль громади в житті людини, суспільства, держави. Реалізація та захист громадою своїх прав і законних інтересів. Вплив громадян на вирішення проблем громади). Громадянська участь у житті суспільства (соціальна згуртованість та взаємодія людей у суспільстві. Соціальна активність людини: участь і вплив. Форми соціальної активності громадян; демонстрації, мітинги, пікети, марші та походи. Громадські ініціативи та громадські слухання. Лобіювання. Волонтерство).

Школа – простір демократії (шкільна громада. Права, свободи і обов'язки всіх учасників освітнього процесу. Взаємодія учнів, учителів, батьків, шкільної адміністрації в організації шкільного життя. Врядування та управління школою. Шкільне самоврядування (учнівське, вчительське, батьківське). Принципи та цінності учнівського самоврядування. Моделі учнівського самоврядування. Школа і місцева громада Соціальні проекти в школі).

Дитячі й молодіжні громадські об'єднання (свобода асоціацій. Дитячі й молодіжні об'єднання й рухи. Створення молодіжної громадської організації. Молодіжні соціальні проекти у школі та місцевій громаді).

Педагогіка партнерства між усіма учасниками освітнього процесу. Особистісно орієнтована модель освіти. Формування загальнолюдських цінностей. Структура освітнього процесу.

Основні поняття теми: демократичне суспільство; шкільна громада; громадські об'єднання; принципи партнерства, залучення дитини до спільної діяльності, організаційні орієнтири у здійсненні виховного процесу, цикли навчання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 4]

Додаткові [2, 3]

Інтернет ресурси [1, 2, 3]

Практичне заняття 1. Особливості організації демократичного освітнього процесу в Новій українській школі

Тема 4. Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа» в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Новий зміст освіти, заснований на формуванні необхідних для успішної самореалізації в суспільстві компетентностей. Ключові компетентності для Нової української школи. Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно. Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм. Наскрізний процес виховання, який формує цінності. Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя. Нове освітнє середовище.

Основні поняття теми: новий зміст освіти, ключові компетентності для Нової української школи, педагогіка партнерства, свобода творчості й розвитку вчителя, потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм, процес виховання, який формує цінності, компетентності для життя, освітнє середовище.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 4]

Додаткові [2, 3]

Інтернет ресурси [1, 2, 3]

Практичне заняття 2. Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа» в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 5. Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі

Принципи Державного стандарту початкової освіти. Освітні галузі. Громадянська та історична освітня галузь. Освітня програма. Навчальна програма. Базовий навчальний план. Типовий навчальний план. Календарне планування. Мета та завдання громадянської та історичної освітньої галузі. Вимоги до загальних та обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти. Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі.

Основні поняття теми: громадянська та історична освітня галузь Державного стандарту початкової освіти, освітня і навчальна програми, базовий і типовий навчальні плани, календарне планування.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 5]

Додаткові [3]

Інтернет ресурси [1, 2, 4, 5]

Практичне заняття 3. Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі

Змістовий модуль II.

Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів

Тема 6. Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів

Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів початкових класів шляхом опанування знаннями і вміннями, виробленням навичок громадянської поведінки, виховання громадянських чеснот.

Особливості організації освітнього середовища в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початкових класах. Роль учителя початкової школи у формуванні психологічно безпечного середовища. Забезпечення права вибору. Формування спільних цінностей. Ранкові зустрічі. Фізичне середовище. Розвиток відповідальності. Встановлення. Участь дітей в організації освітнього середовища. Багатоманітність світу і простір для кожного.

Основні поняття теми: процесуально-особистісний, діяльнісний, знанневий компоненти громадянської компетентності, предметно-історичні компетенції учнів початкових класів; освітнє середовище в початкових класах, спільні цінності, право вибору.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 2, 5]

Додаткові [3]

Інтернет ресурси [1, 2, 4, 5]

Тема 6. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Міжпредметна компетентність. Міжпредметна інтеграція. Етапи реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання. Міжпредметні зв'язки. Переваги міжпредметної інтеграції. Планування тематичного навчання.

Основні поняття теми: міжпредметна компетентність, міжпредметна інтеграція, планування тематичного дня, створення інтелект-карти.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2]

Додаткові [2]

Інтернет ресурси [1, 2, 4, 5]

Семінарське заняття 3. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 8. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Особистісно-орієнтована технологія навчання. Технологія групової навчальної діяльності школярів. Технологія розвивального навчання. Технологія формування творчої особистості. Технологія навчання як дослідження. Медіаосвітні технології. Класифікація методів навчання громадянської та історичної освіти. Класифікації методів навчання громадянської освіти.

Основні поняття теми: технології та методи навчання у сучасній школі, інтерактивні технології навчання. обладнання

Рекомендовані джерела

Основні [1, 3]

Додаткові [1, 4, 5]

Інтернет ресурси [2, 4, 5]

Практичне заняття 4. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 9. Особливості використання медіаосвітніх технологій у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Комунікація, інформація, медіа. Поняття мас-медіа(медіа). Роль інформації та медіа в сучасному світі (мас-медіа, комунікація, аудиторія, новина. Різновиди медіа (книга, преса, фото, радіо, кіно, телебачення, Інтернет, мобільний зв'язок) та їх розвиток. Реклама. Вплив мас-медіа на формування громадської думки та власної позиції людини). Медіа і демократія (свобода, етика і відповідальність Свобода вираження (freedom of speech). Свобода слова. Обмеження свободи слова. Баланс між свободою вираження та відповідальністю. Свобода мас-медіа – критерій демократичності суспільства. Форми власності медіа. Суспільні медіа і їх місія. Шкільні медіа. «Джинса» та цензура).

Критичне сприйняття та протидія маніпуляціям мас-медіа (достовірність інформації в мас-медіа. Джерела інформації. Факт, судження та думка. Авторство публікації. Пропаганда. Фейкова інформація. Маніпуляції в медіапросторі. Роль медіа в провокуванні конфліктів та поширенні стереотипів. Професійні та етичні стандарти подання інформації).

Мова медіа. Медіатекст (коди і значення, що використовують медіа. Граматика мови преси, телебачення та кіномистецтва. Шляхи передачі ідей і цінностей символічною мовою). Приватність та конфіденційність у віртуальному світі. Цифрова ідентичність. Самоідентифікація та маскування в Інтернеті. Соціальні мережі. Он-лайн спілкування. Права людини в Інтернеті. Безпека та етика поведінки у Мережі. Кіберзлочинність. Особливості захисту прав дітей та молоді в Інтернеті. Інструменти перевірки достовірності інформації в Інтернеті.

Основні принципи медіаосвіти. Форми медіаосвіти. Використання медіаосвітніх технологій у процесі опанування громадянської та історичної освітньої галузі.

Класифікації медіа. Медіа за участю аналізатора (візуальні (друк, малюнок, комп'ютерна графіка), аудійні (звукові) (звукозапис), аудіовізуальні (кінематограф,

телебачення, відео, Інтернет), за типом основного засобу медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.), за каналом сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні), за місцем використання (індивідуальне, групове, масове, домашнє, робоче, транспортне та ін.), за змістом інформації, напрямку соціалізації (ідеологічне, політичне, морально-виховне, пізнавально-навчальне, естетичне, екологічне, економічне), за функціями та цілями використання (одержання інформації, освіта, спілкування, розв'язання проблем, розвага, соціальне управління), за результатом впливу на особистість (розвиток світогляду, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, регуляція стану, соціалізація).

Основні поняття теми: комунікація, інформація, медіа, мас-медіа, медіаосвіта, медіаосвіта засобами медіа.

Рекомендовані джерела

Основні [3, 4]

Додаткові [2, 5]

Інтернет ресурси [1]

Семінарське заняття 1. Особливості використання медіаосвітніх технологій у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 10. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів

Класифікації медіа. Медіа за участю аналізатора (візуальні (друк, малюнок, комп'ютерна графіка), аудійні (звукові) (звукозапис), аудіовізуальні (кінематограф, телебачення, відео, Інтернет), за типом основного засобу медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.), за каналом сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні), за місцем використання (індивідуальне, групове, масове, домашнє, робоче, транспортне та ін.), за змістом інформації, напрямку соціалізації (ідеологічне, політичне, морально-виховне, пізнавально-навчальне, естетичне, екологічне, економічне), за функціями та цілями використання (одержання інформації, освіта, спілкування, розв'язання проблем, розвага, соціальне управління), за результатом впливу на особистість (розвиток світогляду, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, регуляція стану, соціалізація).

Основні поняття теми: формування ідентичності громадянської та історичної компетентностей засобами медіа, медіатексти: комп'ютерні ігри, тренажери, слайд-шоу, відеофільми, електронні підручники, та ін.

Рекомендовані джерела

Основні [3, 4]

Додаткові [1, 2, 5]

Інтернет ресурси [1, 4, 5]

Лабораторне заняття 1. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів

Тема 11. Технології проблемного навчання у процесі викладання громадянської та історичної освітньої галузі

Проблемне навчання. Головні умови успішності проблемного навчання. Головні психолого-педагогічна цілі проблемного навчання. Форми проблемного навчання. Принципи проблемного навчання.

Основні поняття теми: мотивація, забезпечення посиленості роботи, значущість інформації, доброзичливе спілкування педагога з учнями, проблемний виклад, самостійність у роботі учнів, розвивальний характер навчання, інтеграція, варіативність, алгоритмізовані, дидактичні завдання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 3]

Додаткові [2]

Інтернет ресурси [1, 2, 4, 5]

Практичне заняття 6. Технології проблемного навчання у процесі викладання громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 12. Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі

Програми курсу «Я досліджую світ». Тематична основа курсу «Я досліджую світ». Самостійне обрання вчителем інтегрованого змісту із освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти. Аналіз підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 1 класів закладів загальної середньої освіти.

Основні поняття теми: програми курсу «Я досліджую світ», підручники інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Рекомендовані джерела

Основні [1, 5]

Додаткові [1, 4]

Інтернет ресурси [1, 2, 4, 5]

Практичне заняття 6. Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 11. Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ»

Особливості використання технології портфоліо у початкових класах. Види робіт які може містити портфоліо.

Основні поняття теми: робоче (загальне) портфоліо, демонстраційне (учнівське) портфоліо, портфоліо вчителя, структура учнівського портфоліо.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 4]

Додаткові [2, 3]

Інтернет ресурси [1]

Практичне заняття 7. Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ»

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	3	3	4	4
Відвідування лабораторного заняття	1	-	-	1	1
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10	3	30	4	40
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	1	10
Виконання завдань для самостійної роботи	5	5	25	8	40
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом		17	106	24	143
Максимальна кількість балів		249			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Завдання для самостійної роботи	К-сть годин	К-сть балів
Змістовий модуль 1. Особливості становлення громадянської та історичної освіти			
1	Складіть обґрунтований перелік основних умінь, якими повинні оволодіти учні у процесі навчання громадянської та історичної освітньої галузі.	2	5
2	Проаналізуйте вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з громадянської та історичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти та їх реалізацію в змісті освітніх програм.	2	5
3	Розробіть зміст рольової гри / симуляції на тему: «Європейський суд з прав людини».	2	5
4	Змодельуйте ситуації на подолання стереотипів / розв'язання конфліктів.	2	5
5	Розробіть зміст рольової гри / симуляції на тему: «Створення органів шкільного самоврядування». Розробіть план проведення дебатів на тему: «Чи можна пожертвувати правами однієї людини для захисту прав багатьох?»	4	5

Змістовий модуль 2.
Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів

6	Заповніть форму оцінки середовища Що розміщено (чи ви б розмістили) на стінах у вашому класі й чому? Чи є це на стінах вашого класу? [1, с. 152].	Чому так або чому ні?	2	5						
7	Складіть класифікацію ролевих ігор, які можна використовувати в освітньому процесі щодо формування громадянської, соціальної та історичної компетентностей молодших школярів.		2	5						
8	Запропонуйте варіанти горизонтальних та вертикальних міжпредметних зв'язків [1, с. 83].		2	5						
9	Визначте співвідношення понять «метод навчання» та «навчальна технологія». Розкрийте види інтерактивних методів навчання за характером взаємодії учителя і учнів за допомогою логічних схем.		2	5						
10	Розробіть комп'ютерний (електронний) тренажер як засіб формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів 1-2, 3-4 класів, який розміщуватиметься на сайтах http://learningapps.org/ , https://wordart.com/ , https://kahoot.com/ .		2	5						
11	Розробіть вправи в контексті навчання громадянської та історичної освітньої галузі для розвитку вміння бачити проблеми.		2	5						
12	1. Назвіть відмінні риси підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ», створених за навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О. Савченко) та освітньої програми (під керівництвом Р. Шияна) громадянської та історичної освітньої галузі. 2. Заповніть таблицю: Інтегрований курс «Я досліджую світ»		2	5						
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 33%;">Автор</th> <th style="width: 33%;">Тема</th> <th style="width: 33%;">Об'єкт інтеграції</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table>		Автор	Тема	Об'єкт інтеграції					
Автор	Тема	Об'єкт інтеграції								
13	Розробіть розділи вчительського та учнівського портфоліо		2	5						
Разом			28	65						

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

№	Критерії оцінювання самостійної роботи	Кількість балів
1	Вчасність подання роботи	1

2	Змістовність та структурованість поданого матеріалу	1
3	Уміння стисло, логічно й повно виконати завдання	1
4	Наявність авторської позиції	1
5	Наявність сучасних підходів	1
Підсумковий бал		5

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи, яка полягає в аналізі готовності майбутніх фахівців щодо оволодіння практичними вміннями проведення навчальних занять що реалізують громадянську та історичну освітню галузь у ЗЗСО.

Кількість балів	Характеристика
20–25	характеризується глибокою аргументованістю прийнятих рішень 3-ма вагомими аргументами, застосуванням метатекстових засобів для уведення аргументів; використанням різних типів аргументації; аналізом конкретних фактів; добором доцільних прикладів до аргументів; уміннями підсумовувати, узагальнювати свої міркування й доведення загальним висновком; вільним володінням термінологічним апаратом дисципліни; успішністю та оригінальністю вирішення ситуації
15–19	характеризується аргументованістю прийнятих рішень 2-ма вагомими аргументами, застосуванням метатекстових засобів для уведення аргументів; аналізом конкретних фактів; добором доцільних прикладів до аргументів; уміннями підсумовувати, узагальнювати свої міркування й доведення; успішністю вирішення ситуації
9–14	характеризується неповною аргументованістю, істотними неточностями в аналізі прийнятих рішень; помилками у застосуванні термінологічного апарату навчальної дисципліни; труднощами у формулюванні висловлювань
0–8	рівень готовності неаргументований, неструктуровані міркування і доведення, невміння проводити аналіз ситуації та формулювати правильні коментарі та висновки

7. Навчально-методична картка дисципліни

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модулі Назва модуля	ЗМІ Особливості становлення громадянської та історичної освіти										
К-сть балів за модуль	106 балів										
Лекції	1	2	3	4	5						
Дати											
Теми лекцій (відвідування – 1 бал)	Тенденції розвитку громадянської та історичної освіти в Україні										
Теми семінарських занять (відвідування, робота під час заняття) 2 +20=22 бали	Актуальність та основоположні засади громадянської та історичної освіти	Актуальність та основоположні засади громадянської та історичної освіти									
Теми практичних занять (відвідування, робота під час заняття) 3 +30=33 бали			Особливості організації демократичного освітнього процесу в Новій українській школі	Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа» в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі						
Теми лабораторних занять (відвідування, робота під час заняття)											
Самостійна робота (5*5=25 б.)	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів						
Види поточного контролю	МКР 1 (25 балів)										

ЗМ II. Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів								
К-сть балів за модуль	143							
Лекції	6	7	8	9	10	11	12	13
Дати								
Теми лекцій (відвідування – 1 бал)	Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів							
Теми семінарських занять (відвідування, робота під час заняття) 2+20=22 бали		Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання громадянської та історичної освітньої галузі		Особливості використання медіаосвітніх технологій у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі				
Теми практичних занять (відвідування, робота під час заняття) 4+40=44 бали			Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі			Технології проблемного навчання	Аналіз науково-методичної літератури	Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ»
Теми лабораторних занять (відвідування, робота під час заняття) 1+10=11 балів					Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської компетентностей молодших школярів			
Самостійна робота (8*5=40 б.)	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види поточного контролю	МКР 2 (25 балів)							
Підсумковий контроль	Відвідування лекц. – 2 б., сем. – 4 б, практ. – 7 б., лаб. – 1б.; роб на сем. – 40 б., практ. – 70б., лабор. – 10 б., МКР – 50 б., сам. роб. – 65 б. Разом – 249 балів.							

8.Рекомендовані джерела

Основні

1. Бібік Н.М. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
2. Іонова О. М. Підготовка майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу в початковій школі [Текст] : [монографія] / О. М. Іонова, Н. М. Сінопальнікова ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Ін-т педагогіки та психології. – Харків : Щедра садиба плюс, 2014. – 263 с.
3. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник / М.В.Михайліченко, Я.М. Рудик– К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016 – 583 с.
4. Пометун О., Ремех Т. Практичний довідник учителя громадянської освіти : методичний посібник / О. Пометун, Т. Ремех. – Київ, 2018. – 96 с.
5. Типові освітні програми для закл.загальної середньої освіти: 1-2 класи. – К. : ТД «Освіта- центр +», 2018. – 240 с.

Додаткові

1. Бібік Н.М. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч.2 / М.Н. Бібік, Г.П. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с. : іл.
2. Громадянська освіта: теорія і методика навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Posibnyky/TTG_main.pdf
3. Доміна В.В. Формування громадянської компетентності молодших школярів у контексті національно-патріотичного виховання. Методичний посібник. – Хмельницький: ХГПА, 2014. – 132 с.
4. Іщенко О. Л. Я досліджую світ : підруч. для. 2 кл. закл.загал.освіти (у 2-х частинах) / О. Л.Іщенко, О. М. Ващенко, Л.В. Романенко,К.А. Романенко, О.М. – Київ : Літера ЛТД, 2019 – 112 с.
5. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
6. Кови С., Меррилл Р. Скорость доверия. То, что меняет все / С. Кови, Р. Меррилл. – «Альпина Паблишер», – 2013. (Оригинал (англ.): «The Speed of Trust: The One Thing that Changes Everything» by Stephen M.R. Covey (Author), Rebecca R. Merrill (Contributor)
7. Художній фільм «Форес Гамп» (режисер Роберт Земекіс).

Інтернет ресурси

1. Аналіз існуючих ресурсів з питань громадянської освіти для початкової школи Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/images/news/2018.01.21/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%8E%D1%87%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D1%96%D0%B2%20%D0%B7%20%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8C%20%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8.pdf>
2. Громадянська освіта. Методичні рекомендації для вчителів на 2018/19 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/materials/metod->

[rekom/61569/](#)

3. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/proshvalennya-koncepciyi-rozvitku-gromadyanskoyi-osviti-v-ukrayini>, с.1

4. Модельні програми для пілоту нуш: 2 клас. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/pilot-nush/pilot-nush-2-klas/modelni-programi-dlya-pilotu-nush-2-klas>

5. Теми тижнів. НУШ. Нова українська школа. Модельна навчальна програма для 1-го класу та навчально-методичні матеріали. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://anelok.in.ua/temy-tyzhniv-nush-nova-ukrains-ka-shkola-model-na-navchal-na-prohrama-dlia-1-ho-klasu-ta-navchal-no-metodychni-materialy/23479>